

ТАКІ РІЗНІ ХЛОПЧИКИ Й ДІВЧАТКА

Розмовляла Галина МОЙСЄВА

Батьки, певно, помічали, що в процесі навчання, гри, праці дівчатка й хлопчики діють по-різному. Мабуть, у декого виникало запитання: чому так відбувається? На нього ми попросили відповісти декана факультету підвищення кваліфікації Київського міського педагогічного університету ім. Б. Грінченка Олександра Кочергу:

– Відповіддю на це може стати теорія асинхронної еволюції чоловічої й жіночої статі доктора біологічних наук генетика В. А. Геодакяна. В ній він спирається на дві протилежні тенденції. У першій стверджується, що жіноча стать орієнтована на збереження ознак розвитку, які вигідні для того, щоб передати їх у спадок, тим самим зробиши нащадків більш схожими на батьків. Отже – вижити. У другій – що чоловіча стать орієнтована на подальший пошук змін розвитку людини. При цьому у ній акумулюються нові корисні змінені риси пристосування людини до середовища. Тобто, у чоловічої статі основна орієнтація робиться на прогрес.

– Тож дівчатка та хлопчики діють з урахуванням цих тенденцій?

– Так, і вони накладають певний відбиток на стратегію їхніх мислительних процесів, які треба знати та враховувати батькам та вчителю початкових класів.

Дівчатка народжуються більш зрілими дітьми. Вони на 3-4 тижні випереджають у розвитку хлопчиків. Хлопчики на 2-3 місяці пізніше починають ходити, на 4-6 місяців – говорити. До періоду статевого дозрівання запізнення у розвитку сягає приблизно двох років. Піврічні дівчатка більше реагують на ласкаві звертання, у хлопчиків у цьому віці краща реакція на нові або рухомі предмети. У дівчаток до 13 років зберігається певна пластичність мозку, тобто, дифузність функціонування півкуль. У початковій школі хлопчики "молодші" від дівчаток за своїм біологічним віком на один рік. Асиметрія мозку в хлопчиків розвивається раніше, ніж у дівчаток. До шести років у них помітна функціональна спеціалізація півкуль. Мозок дівчаток готовий відповідати на будь-яку неприємність, підтримує в стані готовності всі свої структури, щоб будь-якої миті відрегулювати. Можливо, саме цим пояснюється краще "виживання". Для досягнення виховного ефекту з хлопчиками потрібно зменшувати тривалість нотацій. Пояснюйте ситуацію коротко й конкретно. При загальній втомі у дівчаток страждають правокульові процеси (образне мислення, просторове відношення, емоційне самопочуття), у хлопчиків – лівокульові, пов'язані з мовленевим мисленням, логічними операціями тощо.

– Олександр Васильовичу, а на що ще варто звертати увагу при вихованні доньки чи сина?

– Крім мислительної стратегії, треба враховувати поведінкові дії дівчаток і хлопчиків (на чому наголошував відомий польський педагог Януш Корчак), аби краще розуміти їхні навчальні дії, допомагаючи розкриттю їхніх талантів.

Ігнорувати ці особливості не можна, так само, як і розбіжності в темпераменті та характері хлопчиків і дівчаток, які позначаються на специфіці їхнього спілкування. Формування нормальних взаємин хлопчиків і дівчаток – одне з головних завдань виховання культури

можна пояснити тим, що дівчинку ще до школи привчають до дрібної, старанної роботи: помити посуд, пошити, попросувати, перебрати овочі. Тому до копіткої навчальної праці за столом дівчата значно краще підготовлені, ніж хлопці. Хлопчик, як і дівчинка, хоче бути гарним, але не зізнається в цьому. У нього теж є бажання одягнутися, бути милим і делікатним, але він у цьому не зізнається. Хлопчику важко бути охайним, бо він любить рухливі ігри. У хлопців більше сніжків, гуль, порізів на пальцях, подряпин на колінах. Вони частіше рвуть взуття і б'ють скло. Це тому, що вони більше майструють і більш прискіпливі, але не замазурі. Просто хлопці люблять все робити швидше, менш терплячі і тому зошити у них не в такому порядку. Але стараються вони не менше. Як і дівчата вони жаліють, співпереживають, їм неприємно бачити чуже горе. Тільки вони не хочуть показувати цього, бояться глузувань. І соромляться не менше дівчат. А що роблять щось непристойне, то це, насамперед, з пустощів або для того, щоб похизуватися. Дорослим варто пам'ятати, що хлопці найбільше сердяться і сильніше мстяться, коли зачеплена їхня сором'язливість.

– Коли молодші школярі дорослішають, у них проявляється так звана поляризація статі...

– Так. У цей час у хлопців необхідно розвивати почуття обов'язку перед самим собою й іншими – батьками, жінкою, майбутніми дітьми. Дуже важливо у хлопчика змалечку виховувати повагу до осіб протилежної статі.

Дівчинку необхідно вчити бути чуйною, розуміти стан інших людей і відповідно діяти. Дівчинка приваблива ніжністю, вона повинна бути обачливою, обережною. Їй призначено стати жінкою, дарувати життя і оберігаючи себе, оберігати майбутнє. Їй необхідно доручати піклування про молодших дітей у родині, вказуючи на їх чарівність і беззахисність, навчати догляду та радості спілкування з ними. Це відбувається природно – спочатку ляльки, потім молодші сестрички й братики.

Дівчинку вчать поважати чоловіка, в цілому, як іншу половину роду людського і конкретно – саме цього хлопчика, саме цього дорослого за його гідність і вчинки. У спільних іграх та заняттях, у суспільній праці, виконанні чоловічої та жіночої ролі, спостерігаючи одне за одним, хлопці й дівчатка вчаться бути собою, спілкуватися між собою. Останнім часом психологи приділяють увагу проблемі статевої диспсихизми. Йдеться про те, що в житті легше адаптуються ті люди, які, безумовно, сприйнявши основні риси особистості, властиві їх статі, мають у своєму характері й кращі якості, властиві протилежній статі.

– Отже, в сумісній діяльності хлопчик і дівчатка повинні вчитися бути собою, так би мовити "від протилежного"?

– Безумовно. Кажуть, що передусім чоловіка робить мужнім слабка жінка, а її жіночною – сильний чоловік. Виходячи з цього, хлопчику соромно плакати при дівчинці, бути грубим поряд з нею тощо. Цю важливу обставину необхідно враховувати для повноцінного розвитку особистості як хлопчика, так і дівчинки.

– Всі ці зауваження мають загальний характер...

– Дійсно, на практиці в кожному конкретному випадку все буває набагато складніше і важче. Головне в тому, що при вихованні як хлопців, так і дівчат поряд зі статевою належністю необхідно враховувати ще й індивідуальні особливості нервової системи (тип вищої нервової діяльності) та знати: за яких сполучень необхідно бути напругові.

На жаль, сучасна шкільна початкова освіта (як і освіта загалом) ігнорує відмінності хлопців і дівчаток. Зміст навчання не спрямований на конкретні особливості у нього сприймання. Що, безсумнівно, викликає додаткове напруження, руйнуючи природну статево-модель сприйняття дітей, викликаючи дискомфорт, який треба буде нейтралізувати, розбираючись у причинах його проявів.

Усвідомлюючи ці особливості стратегії мислительних процесів у дівчаток та хлопчиків, батьки та вчителі працюватимуть з дітьми не інтуїтивно, навпаки, а враховуючи їх. Це зберігатиме оптимуми психічного здоров'я дітей, допомагатиме розвитку їхніх творчих здібностей, сприятиме гарному самопочуттю в цьому бурхливому світі.

– Олександр Васильовичу, дякую за розмову.

ВУЗЛИКИ НА ПАМ'ЯТЬ

- ~ Коли дитину оточує критика, вона зникає засуджувати.
- ~ Коли дитину оточує ворожість, вона зникає воювати.
- ~ Коли дитину оточують насмішки, вона стає сором'язливою.
- ~ Коли дитина живе з почуттям сорому, вона набуває комплексу вини.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері толерантності, вона вчиться бути терпимою.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері підтримки, вона вчиться бути впевненою в собі.
- ~ Коли дитину хвалять, вона вчиться цінувати інших.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері чесності, вона вчиться справедливості.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері схвалення, вона вчиться любити себе.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері безпеки, вона вчиться довіряти іншим.
- ~ Коли дитина живе в атмосфері прийняття, доброзичливості, вона вчиться знаходити любов у цьому житті.